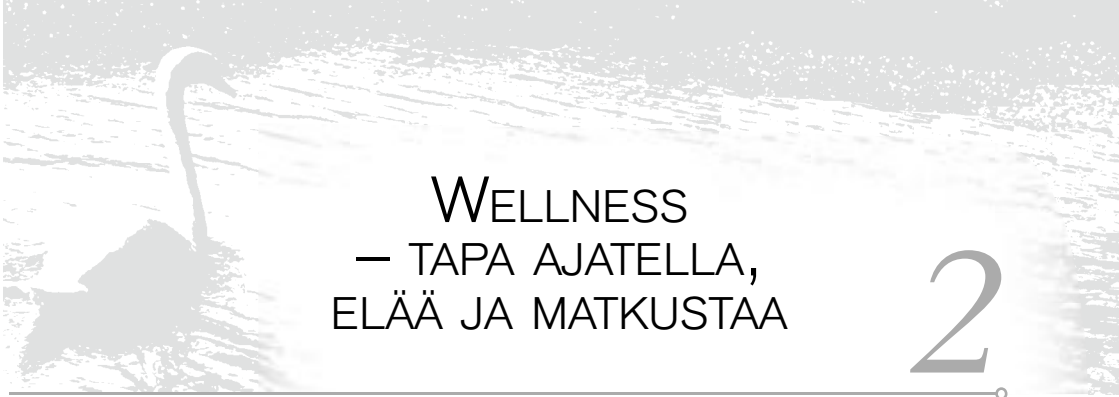

SISÄLTÖ

1. TERVEYS, HYVINVOINTI JA MATKAILU	7
Terveys ja hyvinvointi matkailun historiassa	7
Terveys ja matkailu	16
Hyvinvointi ja matkailu	26
2. WELLNESS – TAPA AJATELLA, ELÄÄ JA MATKUSTAA	39
Wellness terveysmatkailun kentässä	39
Wellness – tapa ajatella ja elää	42
Wellness-ajattelun ja -matkailun nousun syyt	48
Wellness-matkailu matkailun kysynnän ja tarjonnan viitekehyksenä	67
3. MATKAILIJAT, MOTIIVIT, KULUTTAJAKÄYTTÄYTYMINEN JA WELLNESS	75
Elämäntapa ja -tyyli: kuluttamista vapaa-ajan, virkistyksen ja matkailun kentässä	82
Wellness-matkailijan motiivit	97
Wellness-matkailijan profiili ja erilaisia segmenttejä	108
Wellness ja motiivitasot	126
4. WELLNESS – MATKAILUTUOTE JA TUOTEKEHITYS	130
Matkailutuote	131
Asiakaslähtöinen wellness-matkailutuote	137
Wellness-matkailutuote elämyksenä ja muutoksena	160
Wellness-matkailutuote tarinana ja kertomuksena	173
Wellness-matkailutuotteen tuotekehitysprosessi	180

5. MATKAILUALA, MATKAILUKOhteet JA WELLNESS	187
Matkailukohteet ja wellness-matkailu	188
Esimerkkejä kansainvälisestä wellness-matkailutarjonnasta	200
Suomalaisten wellness-matkailu ulkomaille	205
Wellness-matkailutarjonta Suomessa	209
Matkailuala ja wellness-matkailu	221
6. WELLNESS-MATKAILUN KEHITTÄMINEN JA TULEVAISUUS	231
Suomalaisia terveys-, hyvinvointi- ja wellness-matkailun kehittämishankkeita	232
Wellness-matkailun tulevaisuus	245
Lähteet	253

WELLNESS – TAPA AJATELLA, ELÄÄ JA MATKUSTAA

2

Wellness terveysturmatkailun kentässä

Terveysturmatkailu voidaan määrittää laajasti ”matkustamiseksi kotipaikkakunnalta terveyteen liittyvien syiden vuoksi”. Matkan tavoitteena voi olla terveyden parantaminen tai sen edistäminen, ja matkan aikana osallistutaan parantaviin hoitoihin, menetelmiin, kursseihin tai ylipäänsä terveyttä edistäviin tai parantaviin palveluihin. Monissa maissa terveysturmatkailu on nähty mahdollisuutena taloudelliseen kasvuun, ja koska se on taloudellisesti tuottavaa toimintaa, siihen on kiinnitetty yhä useammassa maassa ja useammalla taholla huomiota. Terveysturmatkailupalvelujen kasvavaan kysyntään ja kehittymiseen on havaittu useita demografisia, ekonomisia ja elämäntyyliin liittyviä selittäviä tekijöitä (esimerkiksi väestön ikääntyminen, elämäntyylin muutokset, kokeneet turistit ja terveydenhoitosysteemissä havaitut epäkohdat).⁵⁰ Näitä syitä terveysturmatkailun kasvuun tarkastellaan myöhemmin tässä luvussa.

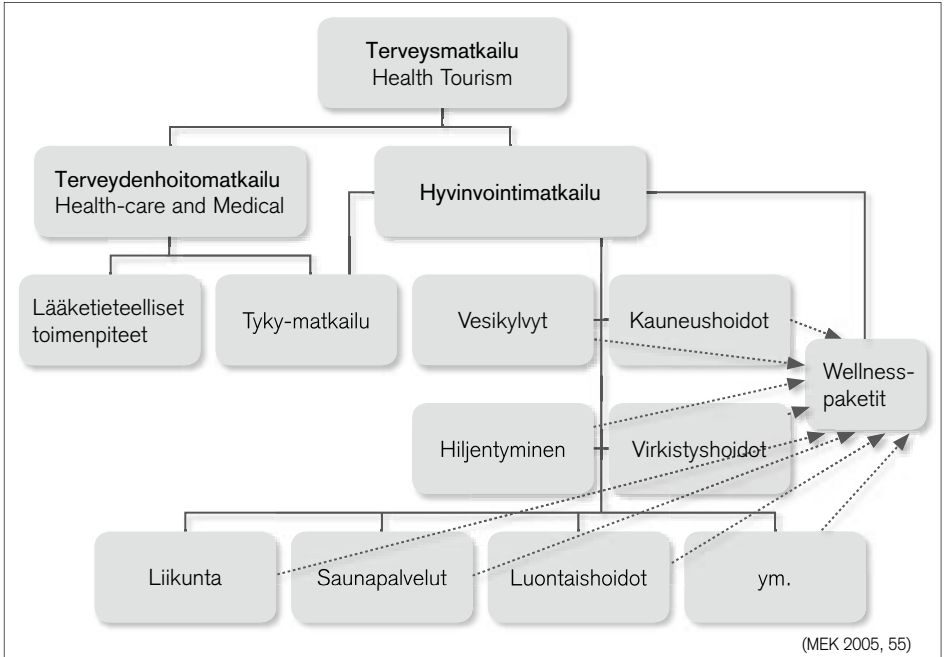
Matkailun edistämiskeskuksen tekemässä selvityksessä päädyttiin kuvion 10 mukaiseen jaotteluun terveys-, terveydenhoito- ja hyvinvointimatkailun nimikkeiden kesken. Tässä jaottelussa terveystur-

kailu (*health tourism*) nähdään kattoterminä, jonka alle kuuluvat sekä terveydenhoitomatkailu että hyvinvointimatkailu. Terveydenhoitomatkailuun kuuluvat matkat, joiden aikana matkailija on lääketieteellisen toimenpiteen kohteena. Hyvinvointimatkailu nähdään kattavana kokonaisuutena, johon kuuluu useita erilaisia palveluja ja tuotteita, jotka on tarkoitettu elvyttämään ja ylläpitämään mielen, sielun ja kehon hyvinvointia. TYKY-matkailu on yhdistelmä terveydenhoito- ja hyvinvointimatkailua. Wellness-tuote on osa hyvinvointimatkailua, ja voi pitää sisällään kaikki edellä mainitut hyvinvointimatkailuun liittyvät palvelut, tai sitten vain yhden niistä. Lisäksi se sisältää usein myös kulttuurisen elämyksen. Kulttuurielämyksen lisäksi wellness-tuotteen erottaa hyvinvointituotteesta ennen kaikkea paikan, ilmapiirin, puitteiden, palvelun, tuotekokonaisuuksien ja henkilökunnan ammattitaidon korkealaatuisuus. Wellness-tuote on suunniteltu hyvin, jotta se stimuloi kaikkia aisteja esteettisessä ympäristössä. Lisäksi se on segmentoitu, markkinoitu ja toteutettu kokonaisuus, johon kuuluu hemmottelu- ja luksuselementtejä.⁵¹

Wellness-matkailun katsotaan yleensä olevan terveysturismimatkailun (*health tourism*) yksi alaluokka. Terveysturismimatkailu on globaalilla tasolla yleensä määritelty laajaksi turismiteollisuuden segmentiksi, johon sisältyy wellness-matkailu. Terveysturismimatkailu voidaan määrittellä matkailuksi, jonka tavoitteena on parantua esimerkiksi sairaudesta tai taudista. Käsitteitä terveysturismimatkailu ja wellness-matkailu käytetään usein päällekkäin ja jopa toistensa synonyymeinä. Kun matkailuteollisuus ja kuluttajat tulevat kuitenkin yhä tietoisemmiksi ja erottelevimmiksi, näiden kahden termin erottaminen toisistaan on odotettavissa. Itävallan matkailuorganisaation (ANTO) teettämän tutkimuksen mukaan kuluttajat tekevät jo eron termien ”terveys” ja ”wellness” välille. Wellness-termiin liitettiin kuohuviini ja luksus. Lisäksi wellnessiin yhdistettiin kevyt liikunta, esimerkiksi virkistykseen tähtäävä uiminen ja kävely. Terveysturismimatkailuun liitettiin vastaavasti mineraalivesi ja kaikenlainen liikunta lukuun ottamatta extreme-lajeja.⁵²

Teknisesti terveysturismimatkailun voidaan katsoa koostuvan kahdesta eri osa-alueesta: terveydenhoitomatkailusta (*health-care and*

KUVIO 10. Terveysmatkailun suositeltavat nimikkeet.

medical tourism) ja wellness-matkailusta. Vaikka käsitteet eroavat käyttöyhteyksien mukaan, sekä terveydenhoito- että wellness-matkailun tärkeimpänä tavoitteena on terveyden edistäminen ja säilyttäminen. Näiden kahden matkailusegmentin välillä on kuitenkin olemassa tärkeä ero. Kun tarkastellaan matkailukysyntää tässä yhteydessä, on esitetty ajatus siitä, että vain terveet ihmiset voivat tehdä wellness-matkan. Tämä on hyvin tiukka rajanveto, ja perustavana tekijänä on matkailijan pyrkimys sairauden ennalta ehkäisemiseen. Kuitenkin on mahdollista, että wellness-loma vieteään hotellissa tai kylpylässä, jossa käytetään samoja palveluja kuin johonkin tiettyyn tautiin tai sairauteen parannusta etsivät terveysmatkailijat. Terveyden ylläpitämisen ja edistämisen motiivi on eri kuin sairauden parantaminen⁵³. Sen lisäksi että wellness-matkailussa on kyse sairauksia ennaltaehkäisevästä toiminnasta, sen kautta tavoitellaan myös mielihyvän ja luksuksen kokemuksia⁵⁴.